

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет**

**The John Paul II Catholic University (Lublin, Poland)
Warsaw University of Maria Sklodowska-Curie
(Czestochowa, Poland)**

**Ташкентський державний технічний університет імені Іслама Карімова
(Ташкент, Узбекистан)**

Бакинський державний університет (Баку, Азербайджан)

X Міжнародна науково-практична конференція

**АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ**

25-26 травня 2017 року

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 159.9:629.7.001.76 (063)
ББК ю941.3я431
А 202

Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.В. Сечейко. – К. : Аграр Медіа Груп, 2017. – 340 с.

Збірник містить матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем авіаційної та екстремальної психології в умовах глобалізованого мережевого соціуму, що відбулася 25-26 травня 2017 року на кафедрі авіаційної психології Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Організаційний комітет

Голова організаційного комітету:

Помиткіна Л.В. – д-р психол. наук, проф., зав.кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ.

Заступник голови організаційного комітету:

Руденко М.П. – генерал-майор запасу Повітряних Сил України, льотчик морської авіації, канд. військ. наук, доцент, проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Члени оргкомітету:

Гічан І.С. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Долгова О.М. – канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Фесюк І.В. – психолог кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Рецензенти:

Панок В.Г. – директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, д-р психол.наук, проф., проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Булах І.С. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, м. Київ

*Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового
Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету
(протокол № 4 від 17 травня 2017 р.)*

ISBN

© Колектив авторів, 2017

© Національний авіаційний університет, 2017

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Постановка проблеми. В наш час розвитку новітніх інформаційних технологій актуальним є питання формування інформаційної компетентності у майбутніх психологів. Все більше психологів в наш час працюють дистанційно використовуючи різноманітні засоби надання психологічної допомоги, такі як Skype, мобільні додатки у смартфонах дають можливість надавати допомогу у реальному часі, що вкрай необхідно людям які не мають можливості дістатися психолога, але вкрай потребують його допомоги, це інваліди, люди похилого віку, це категорія людей які знаходяться на тимчасово окупованих територіях, де йдуть бойові дії та не мають змоги звернутися до психолога. Для таких людей вкрай необхідна психологічна допомога яку психологи надають їм дистанційно.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз визначень інформаційної компетентності дає можливість стверджувати, що науковці не дійшли до одностайного розуміння цього поняття. Під **інформаційною компетентністю** розуміють:

- професійно-значущу якість, що полягає в освоєнні основних навиків роботи з повідомленнями або даними ;
- складне індивідуально-психологічне утворення на базі інтеграції теоретичних знань, практичних умінь у галузі інноваційних технологій та певного набору особистісних здібностей;
- новий вид освіти, до складу якої входять уміння активного самостійного опрацювання певних даних людиною, прийняття принципово нових рішень у непередбачуваних ситуаціях із використанням технічних засобів;
- це особливий тип організації наочно-специфічних знань, що дає змогу ухвалювати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності;
- „підтверджена здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування матеріалом для задоволення власних індивідуальних потреб і суспільні вимоги щодо формування загальних та професійно-спеціалізованих компетентностей людини” .

А. В. Хуторський та С. В. Тришина розглядають інформаційну компетентність як одну з ключових компетентностей, що має об'єктивну та суб'єктивну сторони. Об'єктивна сторона полягає у вимогах, які висуває суспільство до професійної діяльності сучасного фахівця. Суб'єктивна сторона інформаційної компетентності спеціаліста є відображенням об'єктивної сторони, котра проходить через індивідуальність спеціаліста, його професійну діяльність, особливості мотивації в удосконаленні та розвитку власної інформаційної компетентності [6].

Н. В. Баловсяк розглядає інформаційну компетентність як інтегровану освіту особистості, яка відображає її здатність до визначення інформаційної потреби; пошуку, опрацювання, зберігання та передавання даних в усіх їх формах та поданнях (друкованій або електронній формах); уміння працювати з комп'ютерною технікою та ІКТ, застосовувати їх у професійній діяльності та повсякденному житті. Дослідниця також розглядає цю компетентність як сукупність трьох складових: інформаційна (здатність ефективно працювати з теоретичним матеріалом); комп'ютерно-технологічна (уміння працювати з сучасними комп'ютерними технологіями); процесуально-діяльнісна (визначає здатність застосовувати ІКТ на практиці) [1].

Вітчизняні науковці виділяють **інформатичну компетентність**:

- «... підтверджена здатність особистості задовольняти власні індивідуальні потреби і суспільні вимоги щодо формування професійно-спеціалізованих компетентностей людини в галузі інформатики”»;
- інтегроване утворення особистості, яке інтегрує знання про основні методи інформатики та інформаційні технології, уміння використовувати наявні знання для розв'язування прикладних задач, навички використання комп'ютера і технологій зв'язку, здатності представляти повідомлення та дані в зрозумілій формі та виявляється в прагненні, здатності та готовності до ефективного застосування сучасних засобів інформаційних та комп'ютерних технологій для вирішення завдань у професійній діяльності та повсякденному житті, усвідомлюючи значимість предмета та результату власної діяльності .

- «системний обсяг знань, умінь та навичок набуття, перетворення, передавання та використання даних у різних галузях людської діяльності для якісного виконання професійних функцій».

І. А. Зимня виділяє поняття «**компетенція в галузі інформаційних технологій**», до складу якої входять отримання, опрацювання, подання матеріалу; перетворення отриманих даних (читання, конспектування), масмедійні, мультимедійні технології, комп'ютерна грамотність; володіння електронними пристроями, Інтернет-технологіями [3].

О. М. Спирін ототожнює поняття інформаційно-комунікаційної та інформаційно-комунікаційно-технологічної компетентності: «підтверджена здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі» [5].

М. Б. Лебедева та О. Н. Шилова оперують поняттям ІКТ-компетентності, розглядаючи його як ключову компетентність сучасної людини, що проявляється в діяльності при розв'язуванні різноманітних задач із застосуванням комп'ютера, засобів телекомунікації, мережі Інтернет тощо [4].

В. Ф. Бурмакіна та І. М. Фаліна під цим поняттям розуміють впевнене володіння усіма основними навиками ІКТ-грамотності для розв'язування задач навчальної або іншої діяльності, при цьому акцент ставиться на сформованості узагальнених пізнавальних, етичних та технічних навичок [2].

Узагальнене бачення українських педагогів (О. В. Овчарук, О.І. Пометун,) свідчить, що основними складовими предметних компетентностей є: *знання, уміння, навички та ставлення*. А. В. Хуторський вважає, що компетентність – це сукупність взаємопов'язаних *якостей особистості*. Низка дослідників (О. В. Овчарук, Н. В. Шестак, В. М. Шестак) вважає необхідною складовою компетентностей *досвід* діяльності. У дослідженнях Г. К. Селевко, І. Г. Матросової, А. В. Козлової, А. В. Хуторського обґрунтовано важливість *особистісних характеристик* учня як складових предметних компетентностей, підкреслюється активний характер цих властивостей. Особистісні характеристики можуть допомогти реалізуватися *знанням, умінням, навичкам чи досвіду діяльності* в конкретній ситуації. Тому їх можна вважати основними, без яких формування та реалізація компетентностей неможлива. Кожна предметна компетентність залежить від однієї чи кількох особистісних характеристик.

Результати дослідження. Проведене дослідження встановило рівні сформованості інформаційної компетентності у студентів психологів: 97% студентів-психологів використовують технічні засоби в у своїй професійній діяльності, 62% використовують засоби ІКТ для мультимедійної презентації, 99% володіють інформацією про ресурси Інтернет, що потрібні для подальшого набуття знань та професійного зростання, 59% використовують програму SKYPE у своїй професійній діяльності, 12% надають психологічної допомогу за допомогою мобільних додатків, 89% чітко формулюють завдання, надають допомогу, необхідну для його вирішення, 91% володіють навичками обробки даних математичною статистикою, 72% мають досвід консультування клієнта у режимі он-лайн, 41% мають досвід організації роботи з клієнтом на відстані, 96% володіють навичками та знаннями, необхідними для роботи з клієнтами онлайн, 88% мають досвід створення власної інтернет сторінки, 96% мають свою власну сторінку у соціальних мережах, 58% мають досвід проведення вебінарів, 52% використовують ІКТ для створення професійних форумів, 42% використовують Google presentations для проведення он-лайн презентацій та вебінарів, 58% володіють іноземною мовою на рівні B2 (розмовляти, писати, вести професійну переписку).

Аналіз результатів списку 37 компетентностей за Дж.Ровеном визначив такі результати: на підставі узагальнення факторних структур, що характеризують рівень формування інформаційної компетентності, було сконструйовано шкали, спрямовані на фіксацію показників за кожній з них. Деякі з шкал корелювали, так шкала впевненість в собі виявилась прямо пов'язаною з готовністю вирішувати складні завдання, готовність і здатність навчатися самостійно виявилась прямо пов'язаною з використанням ресурсів, критичне мислення виявилось прямо пов'язано з здатністю приймати рішення, здатність групової роботи над цілями виявилась прямо пов'язаною з персональною відповідальністю.

Встановлено рівні сформованості інформаційної компетентності у майбутніх психологів. Представники високого рівню відрізняються використанням технічних засобів в у своїй професійній діяльності, володіють інформацією про ресурси Інтернет, чітко формулюють

завдання, надають допомогу, необхідну для його вирішення, мають досвід організації роботи з клієнтом на відстані, володіють навичками обробки даних математичною статистикою, мають досвід консультування клієнта у режимі он-лайн, мають свою власну сторінку у соціальних мережах, мають досвід створення власної інтернет сторінки, використовують ІКТ для створення професійних форумів, використовують Google presentations для проведення он-лайн презентацій та вебінарів, володіють іноземною мовою на рівні B2, впевнені в собі, готові вирішувати складні завдання, готові і здатні навчатися самостійно, використовують ресурсів, мають критичне мислення, мають здатність до групової роботи над цілями, персональною відповідальні. Представники низького рівня сформованості інформаційної компетентності значно менше використовують технічні засоби у своїй професійній діяльності, не мають досвіду організації роботи з клієнтом на відстані, не використовують у своїй діяльності мультимедійні презентації, мають низький рівень самоконтролю, низьку адаптивність, не мають знань того як використовувати інновації. Результати дослідження визначили рівні сформованості інформаційної компетентності у психологів-студентів, на основі отриманих досліджень будуть розроблені методичні рекомендації для вищих навчальних закладів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний темп життя вимагає від майбутнього психолога вміти надавати психологічну допомогу дистанційно, що потребує оволодінням окремих вмінь та навичок. У час розвитку сучасних технологій у світі буде нарастати попит на психологічну допомогу та консультування онлайн, тому дослідження розвитку інформаційної компетентності психолога є перспективними у подальших дослідженнях.

Література

- 1.Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця./ Баловсяк Н. - Педагогіка і психологія професійної освіти. №5, 2004. - С. 21-29. – 0,45 авт. арк.
2. Бурмакина В. Ф., Большая Семёрка (Б7). Информационно-коммуникационно-технологическая компетентность./ Бурмакина В. Ф., Зелман, М., Фалина, И. Н. // Большая Семёрка Методическое руководство для подготовки к тестированию учителей. Международный банк реконструкции и развития. Национальный фонд подготовки кадров. Центр развития образования АНХ при правительстве РФ, Москва, 2007. –<http://ifap.ru/library/book360.pdf>
3. Зимняя И.А. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – С.34-42.
4. Лебедева М. Б Что такое ИКТ-компетентность студентов педагогического университета и как ее формировать?/ Лебедева М. Б., Шилова О. Н. // Информатика и образование. – 2004. –№3. – с.95-100.
- 5.Спірін О.М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання [Електронний ресурс] / О. М. Спірін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – № 1(33). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/788/594>
6. Тришина С. В. Информационная компетентность специалиста в системе дополнительного профессионального образования / С. В. Тришина, А. В. Хуторской. – М.: Наука, 2004. – 127 с.